

KASVATUSKUMPPANUUDEN MALLIA KEHITTÄMÄSSÄ

Yhteistyön kehittäminen kohti kasvatuskumppanuutta yksityisessä
lastensuojelulaitoksessa

Minna Kurjenmaa & Hanne-Sofia Sjöblom

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyön
ohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kurjenmaa, Minna ja Sjöblom, Hanne-Sofia. Kasvatuskumppanuuden mallia kehittämässä. Yhteistyön kehittäminen kohti kasvatuskumppanuutta yksityisessä lastensuojelulaitoksessa

s.44 Liitteitä 1. Kieli: suomi. Kevät 2015.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto (AMK).

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kasvatuskumppanuuden mallin tekeminen yksityiselle lastensuojelulaitokselle. Opinnäytetyömme tarve on työelämälähtöinen ja se nousi yhteistyökumppanimme sijaishuollon yksiköissä tehdyn edellisen tutkimuksen pohjalta, jossa haastateltiin työntekijöitä vanhempien kanssa tehdystä yhteistyöstä. Työssämme kartoitimme vanhempien näkemyksiä ja mielipiteitä kyselylomakkeilla yhteistyöstä työntekijöiden kanssa. Aineiston hankimme vanhemmille lähetettyjen kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeiden aihe oli yhteistyö vanhempien ja työntekijöiden välillä. Kyselylomake on työmme liitteissä.

Tulosten perusteella vanhemmat kokivat yhteistyön toimivan pääasiassa hyvin. Kuitenkin myös negatiivisia kokemuksia yhteistyöstä tuli ilmi. Vastauksista saimme materiaalia kasvatuskumppanuuden mallin kehittämiseen.

Avainsanat: lastensuojelu, sijaishuolto, kasvatuskumppanuus, vanhemmuuden tuki, yhteistyö

ABSTRACT

Kurjenmaa, Minna and Sjöblom, Hanne. Developing the pattern of pedagogical partnership. From co-operation to pedagogical partnership in a private child welfare department.

44p, annex 1. Language: Finnish. Järvenpää. Spring 2015.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, option in Christian youth work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to create a pattern of pedagogical partnership for private child welfare department. Our thesis was workplace-oriented and it is based on our co-operation partner previous research on welfare department in foster care. The study was made in order for research what kind of facilities, methods and motives the workers of child welfare department have in co-operation with parents. We chart opinions of parents in questionnaires which was discussed of co-operation with workers of child welfare department. The material was collected by questionnaires which we send to the parents. Questionnaires theme was co-operation with parent and workers of child welfare department. Questionnaire is our thesis annex.

Parents experiences co-operation working mostly well. The results were based on parents answers of questionnaires. However, there were also negative experiences of co-operation with parents and workers. From the answers we gained material for the development of the pattern of pedagogical partnership.

Keywords: child protection, co-operation, foster care, pedagogical partnership, encouraging parenthood.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO.....	6
2. LASTENSUOJELU.....	8
2.1 Lastensuojelun sijaishuolto.....	12
2.2 Kirkko ja lastensuojelu.....	14
3 KASVATUSKUMPPANUUS.....	17
3.1 Kasvatuskumppanuuden määritelmä.....	17
3.2 Kasvatuskumppanuuden edistäminen.....	18
3.2.1 Työntekijä kasvatuskumppanina.....	20
4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN.....	21
4.1 Haasteet vanhemmuuden tukemisessa.....	23
4.2 Poikkeustilanteet yhteydenpidossa.....	24
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	26
6. KASVATUSKUMPPANUUDEN MALLI.....	27
7. HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS.....	29
7.1 Kyselyn tulokset.....	31
7.1.1 Suljetut kysymykset.....	31
7.1.2 Avoimet kysymykset.....	33
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	36
8.1 Tulosten pohdintaa.....	36
8.2 Eettisyys.....	38

8.3 Jatkotutkimusehdotukset	41
LÄHTEET.....	42
LIITE 1.....	45

1 JOHDANTO

Lastensuojelun sijaishuollossa merkittävä osa työtä on vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että lasta laitoksessa hoitavat työntekijät sekä vanhemmat ovat keskenään hyvässä vuorovaikutuksessa. Kasvattajien ja vanhempien sujuva yhteistyö luo pohjaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.)

Lastensuojelulasten vanhemmille tyypillisiä ongelmia ovat usein mielenterveys- ja päihdeongelmat. Lapsen sijoitus perheen ulkopuolelle on aina kriisi koko perheelle ja saattaa aiheuttaa vastustusta niin lapsessa kuin vanhemmissakin. Muun muassa näistä syistä saattaa sujuvan yhteistyön luominen olla haasteellista ja vaatia pitkäjänteistä työtä.

Lapsen suhde vanhempiinsa on yksi lapsen tärkeimmistä suhteista, sillä suhde on elinikäinen. Vaikka vanhemmat eivät olisi lapsen elämässä fyysisesti läsnä, ovat he silti henkisesti olemassa lapsen elämässä. Lastenkodin arjen hetkissä lapsi kantaa mukanaan kokemaansa vanhemmuutta, elettyä elämäänsä sekä laiminlyöntejä. Se, minkä tärkeyden ja merkityksen lapsi kokemilleen asioilleen asettaa, ei ole samantekevää. Omahoitajan tulee lastensuojelussa toimia lapselle ymmärryksen lisääjänä ja edellä mainittujen merkitysten avaajana. (Eskelinen, Tuija & Kiiskinen Pirjo 2010, 21.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kasvatuskumppanuuden mallin luominen yksityiselle lastensuojelulaitokselle. Malli on tehty edellisen tutkimuksen pohjalta, jossa on haastateltu työntekijöitä vanhempien kanssa tehdystä yhteistyöstä. Opinnäytetyömme aihe on noussut suoraan työelämän tarpeesta. Yksityisellä lastensuojelulaitoksella, jolle työtä teemme, ei ole vielä olemassa työmallia kasvatuskumppanuudelle. Yhteistyötahomme sijaishuollon yksiköiden yhtenä keskeisenä tehtävänä painotetaan yhteistyötä vanhempien kanssa. Kuitenkin työntekijöiden keskuudessa oli huomattu, etteivät työntekijöiden menetelmät ja intensiteetit kohdanneet käytännössä, minkä vuoksi molempien sijaishuoltoyksiköiden valmiuksia ja menetelmiä toteuttaa ja kehittää vanhempien

kanssa tehtävää yhteistyötä oli alettu kartoittaa. Kartoituksesta kävi ilmi, että työntekijät toivoivat selkeää mallia kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyöhömmme olemme kartoittaneet vanhemmille lähetetyn kyselylomakkeen avulla vanhempien mielipiteitä yhteistyön toimivuudesta kyseisessä lastensuojelulaitoksessa. (Liite 1).

2. LASTENSUOJELU

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kaksinkertaistunut viimeisen 20 vuoden aikana. Samaan aikaan myös huostaan otettujen lasten määrä on kasvanut yli kolmasosalla. Vuonna 2011 lastensuojelun piirissä olevien lasten määrä oli hiukan vajaa 100 000. Kodin ulkopuolelle sijoitettuina oli yhteensä 17 409 lasta, joista huostaan otettuina 10 535. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina lapsia oli puolestaan noin 81 500. (Sos-lapsikylä i.a.)

Lastensuojelu on osa laajempaa lasten suojelua, joka perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Suomi on ratifioinut sopimuksen, ja saattanut sen lain tasolla voimaan vuonna 1991, minkä vuoksi se velvoittaa viranomaisia yhtä lailla kuin muukin lainsäädäntö. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiset oikeudet pyritään kaikille lapsille turvaamaan edistämällä lasten hyvinvointia, kehittämällä palveluja kasvatukseen tukemiseksi sekä toteuttamalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Taskinen 2010, 19)

Syyt lastensuojelun tarpeelle ovat moninaiset. Tarvetta kasvattavat kuntapalvelujen supistaminen ja toimeentulo-ongelmat. Vaikka lastensuojelun tarpeella ja perheen toimeentulolla on yhteyksiä, ne eivät kuitenkaan ole suoraviivaisia. Kaikki vähävaraiset perheet eivät tarvitse lastensuojelua, ja toisaalta myös hyvin toimeentulevia perheitä on lastensuojelun piirissä. Lastensuojelun yksittäisistä syytekijöistä kaikkein suurin on päihteiden väärinkäyttö. Lastensuojelun tarpeen syy voi olla vanhempien tai nuoren omassa päihteiden käytössä. Pienten lasten lastensuojelutarpeen taustalla on yhä useammin vanhempien päihteiden väärinkäyttö. Nuorten päihteiden käyttöön voi liittyä myös rikollisuutta. Myös mielenterveysongelmat näkyvät lastensuojelussa, ja yhä useammin on huostaanottoa edeltänyt lapsen psykiatrinen tutkimus- ja hoitajakso tai vanhemman psyykkinen sairaus. Syitä lastensuojelulle voivat olla myös perheväkivalta tai vanhempien avuttomuus kasvattajina, jolloin lapsen arki on rutiinitonta ja kaoottista. Myös ydinperheen haavoittuvuus näkyy lastensuojelussa, sillä keskimääräistä

useammin huostaan otetut lapset tulevat yksinhuoltajaperheistä. (Taskinen 2010, 8-9, 20)

Lastensuojelua määrittää lastensuojelulaki. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 1§ i.a). Lastensuojelulla on kolme perustehtävää, joita ovat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä. Lastensuojelua on yleisten lasten ja nuorten kasvuolosuhteiden seuraaminen ja kehittäminen sekä palvelujen kehittäminen. Lisäksi osa lastensuojelua on ehkäisevä lastensuojelu, jonka tarkoituksena on lapsen ja perheen erityinen tukeminen kunnan peruspalveluiden piirissä. Perheen ei tällöin tarvitse olla lastensuojelun asiakas. (Lastensuojelun käsikirja i.a)

Huhtikuussa 2015 astuu voimaan uusi sosiaalihuoltolaki, joka vaikuttaa vahvasti myös lastensuojeluun. Aiemmin lastensuojelun piiriin kuuluneita palveluita siirtyy peruspalveluiden puolelle. Jatkossa kotipalvelua, perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa on saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta. Tämän tavoitteena on madaltaa tuen hakemisen kynnystä ja turvata oikea-aikainen tuki perheille. Perheiden kotipalvelun osalta laki on astunut voimaan jo tammikuussa. Myös kiireellisen sijoituksen ehtoja tiukennetaan, ja sen osalta laki astuu voimaan alkuvuonna 2016. Sen jälkeen lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti vain, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät ja lapsi on välittömässä vaarassa. Ensisijaisesti on käytettävä avohuollon tukitoimia, kuten kotiin annettavaa tehostettua perhetyötä sekä avohuollon sijoituksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a)

Varsinaisella lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla on viimekädessä vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta. Lastensuojeluasiala tulee vireille lastensuojeluilmoituksella, ja sosiaalityöntekijän on tarvittaessa ryhdyttävä lastensuojelutarpeen selvittämiseen seitsemän päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Tällöin perheestä tulee lastensuojelun asiakas. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvityksen lisäksi

avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelun käsikirja i.a)

Lastensuojeluasia tulee usein vireille lastensuojeluilmoituksen kautta. Lastensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisia ovat kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoiton, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen, lasten päivähoiton tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen, hätäkeskustoimintaa tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön, Tullin, rajavartiolaitoksen sekä ulosottoviranomaisen palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt. Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, mikäli lapsi ei saa tarvitsemaansa hoitoa ja huolenpitoa, tai lapsen kasvuolosuhteet tai oma käyttäytyminen vaarantavat hänen kehityksensä. Edellä mainittujen henkilöiden lisäksi kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen huolestuessaan lapsen tilanteesta. Lastensuojeluasia voi tulla vireille myös lapsen tai hänen vanhempansa oman ilmoituksen kautta, tai asia voi tulla sosiaaliviranomaisen tietoon muun asian yhteydessä. Lastensuojeluasian tullessa sosiaaliviranomaisen tietoon, on välittömästi arvioitava, onko lapsella kiireellisen lastensuojelun tarvetta. Mikäli näin ei ole, on sosiaalityöntekijän seitsemän arkipäivän kuluessa arvioitava, onko ryhdyttävä lastensuojelutarpeen selvitykseen. Lapsesta tulee lastensuojelun asiakas, mikäli lastensuojelutarpeen selvitykseen ryhdytään. Selvityksen on valmistuttava kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. (Taskinen 2010, 49–50, 57-59)

Ensisijaisesti perhettä pyritään tukemaan avohuollon tukitoimin. Avohuollon tukitoimien laatu ja määrä voi vaihdella kunnittain. Myös perheiden tuen tarve voi olla hyvin vaihteleva. Avohuollon tuki voi olla taloudellista, esimerkiksi lapselle voidaan myöntää taloudellista tukea harrastuksiin tai koulunkäyntiin. Avohuollon tukitoimia ovat myös esimerkiksi perhetyö sekä tukihenkilö tai -perhetoiminta. Lapsi tai koko perhe voidaan myös sijoittaa laitokseen avohuollon tukitoimena.

Sijoitus, kuten muutkin avohuollon tukitoimet vaativat aina huoltajien suostumuksen. Yli 12-vuotiaan lapsen sijoittaminen yksinään avohuollon tukitoimena vaatii myös lapsen suostumuksen. (Taskinen 2010, 70-74)

Mikäli lapsi on välittömässä vaarassa, tai hänen vanhempansa eivät kykene hänestä huolehtimaan esimerkiksi humalatilansa vuoksi, voidaan hänet kiireellisesti sijoittaa. Lapsi sijoitetaan perhehoitoon tai laitoshoittoon, mikäli sijoittaminen jonkun sukulaisen tai muun lapselle läheisen henkilön luokse ei ole mahdollista. Perusteita kiireelliselle sijoitukselle ovat välittömän vaaran aiheuttavat puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Myös lapsi itse saattaa vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai käyttäytyä aggressiivisesti tai itsetuhoisesti. Kiireellinen sijoitus lakkaa kun vaaratilanne tai sijoituksen tarve on ohitse, tai viimeistään 30 päivän sisällä. Kiireellistä sijoitusta voidaan tarvittaessa jatkaa uudella päätöksellä toiset 30 päivää, mutta sen jälkeen sijoitus lakkaa, ellei ryhdytä valmistelemaan lapsen huostaanottoa. (Taskinen 2010, 76-78, 82)

Huostaanoton perusteet ovat samat kuin kiireellisen sijoituksen perusteet. Huostaanottoa voidaan kuitenkin ryhtyä valmistelemaan vain, mikäli todetaan, etteivät avohuollon tukitoimet ole sopivia tai riittäviä lapsen ja perheen auttamiseksi, ja mikäli sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Myös huostaanotto on tilapäinen toimenpide, ja huostassa pito tulee lopettaa, kun siihen ei enää ole perusteita. Viimeistään se lakkaa lapsen täyttäessä 18 vuotta. (Taskinen 2010, 89, 106)

Sosiaalitoimella on velvollisuus järjestää sijaishuollon päättymisen jälkeen nuorelle jälkihuolto. Jälkihuolto on järjestettävä myös nuorelle, joka on ollut yksinään sijoitettuna avohuollon tukitoimena vähintään puolivuotta yhtäjaksoisesti. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen loppuu viiden vuoden päästä siitä, kun lapsi on ollut kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana tai viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. Jälkihuollon tuki määräytyy yksilöllisesti

nuoren tarpeen mukaan. Tuki voi olla mm. taloudellista tukemista, tuetun asumisen järjestämistä tai tukihenkilö nuorelle. (Taskinen 2010, 150-154)

2.1 Lastensuojelun sijaishuolto

Vuonna 2011 kodin ulkopuolelle oli siis sijoitettuna yhteensä 17 409 lasta. Kaikista sijoitetuista lapsista ja nuorista perhehoidossa oli noin kolmannes, ammatillisissa perhekodeissa 16 %, laitoshuollossa 38 % ja loput 12 % muussa huollossa. (Sos-lapsikylä i.a.) Sen sijaan vuoden 2013 aikana oli kodin ulkopuolelle sijoitettuna jo 18 022 lasta ja nuorta. Yli puolet vuoden 2013 lopussa huostassa olleista lapsista oli sijoitettu sijaisperheisiin, joista 12 % oli sukulais- tai läheisperheitä. (THL-tilastoraportti i.a.) Vaikka kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on noussut, on samanaikaisesti laitoshuoltoon sijoitettujen lasten määrä vähentynyt. Laitoshuollossa on vuoden 2011 lopussa asunut 6160 lasta tai nuorta, kun taas vuoden 2012 lopussa luku on ollut 6110 ja vuoden 2013 lopussa 5895 (Sotkanet i.a.) Todennäköisesti uuden sosiaalihuoltolain voimaan astuminen tulee vähentämään sijoitusten kokonaismäärää lähivuosina, kun kiireellisen sijoituksen ehdot tiukkenevat, ja työskentelyä painotetaan ennaltaehkäisevään työhön.

Opinnäytetyömme toimintaympäristönä ovat yksityisen lastensuojelulaitoksen sijaishuollon yksiköt. Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaan otetun tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen tai nuoren hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollon muotoja ovat perhehoito, ammatilliset perhekodit sekä laitoshuolto. Lastensuojelulaissa ei ole säännelty sitä, mikä sijaishuollon muoto tulee kulloinkin kyseeseen, vaan asia ratkaistaan aina tapauskohtaisesti. Lapsen sijoittavan kunnan vastuulla on sijoittaa lapsi hänen tarpeitaan parhaiten vastaavaan sijaishuoltopaikkaan. Tavoitteena on ollut siirtää painotusta laitoshuollosta perhehoitoon, mikä näkyikin lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen lasten määrän vähenemisenä. Perhehoidossa lapsi saa mahdollisimman paljon tavanomaista perhettä vastaavan

kasvuympäristön. Sijaisperheisiin pyritään sijoittamaan erityisesti pieniä lapsia sekä lapsia, joiden sijoitus tulee todennäköisesti olemaan pitkäaikainen. Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa myös sukulaisperheeseen tai esimerkiksi isovanhemmille. Perhehoitoon luetaan myös ammatilliset perhekodit, joissa perhekotivanhemmilla tulee olla soveltuva koulutus. Perhekodissa voi työskennellä myös muuta henkilökuntaa perhekotivanhempien lisäksi. (Saastamoinen 2010, 27 - 29.)

Lastensuojelulaitoksia, joissa lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää, ovat lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit, koulukodit sekä muut näihin rinnastettavissa olevat lastensuojelulaitokset. Laitoshoitoon sijoitetaan vaikeahoitoisia ja erityisosaamista vaativia lapsia, ja laitoksen henkilöstöllä tulee olla tehtävän edellyttämää ammattitaitoa. Lapsen sijoituksen ollessa väliaikainen voidaan hyvin järjestettyä laitoshoitoa pitää usein parhaana ratkaisuna sijaishuollon järjestämiseksi. Laitoshoitoon kuuluu kiinteänä osana tiivis työskentely ja yhteydenpito lapsen vanhempien kanssa. (Saastamoinen 2010, 30–31)

Lapsen huostaanottoon päädyttyäessä on takana pitkä ja monivaiheinen prosessi. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen tausta on usein hyvin rikkinäinen, ja siihen voi sisältyä monia kiintymyssuhteen katkoksia, hoidon vakavia laiminlyöntejä, kaltoinkohtelua tai jopa pahoinpitelyä ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Tällainen jättää jälkensä lapseen, kun hänen perusluottamuksensa maailmaan ja aikuisiin on horjunut. Lapsi suhtautuu tämän vuoksi ihmisiin epäluuloisesti tai jopa vihamielisesti, voi olla pelokas ja kestää huonosti muutoksia ja stressiä. Lastensuojelulaitosten hoidollinen potentiaali perustuu siihen, että lapsella on uudessa olinpaikassaan mahdollisuus luoda turvallisempia kiintymyssuhteita, kuin mihin hänellä on aiemmin ollut tilaisuus. Lastensuojelulaitosten strukturoidun arkielämän suotuisia vaikutuksia lapsen psyykeen ei ole täysin tiedostettu. Lastensuojelulaitoksissa ruoka-ajat, aamu- ja iltatoimet sekä nukkumaanmenoajat toistuvat jotakuinkin samanlaisina päivittäin. Jatkuvasti samanlaisena toistuvat rutiinit luovat lapselle turvallisuudentunnetta, joka häneltä on ennen sijoitusta puuttunut. (Sinkkonen 2010, 9-10)

2.2 Kirkko ja lastensuojelu

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon voimavaroista suurin osa käytetään lapsi- ja nuorisotyöhön, jumalanpalveluselämään ja kirkollisiin toimituksiin sekä diakoniaan ja muuhun palvelutoimintaan, mikä merkitsee vuosittain satojentuhansien lasten ja nuorten sekä heidän perheittensä kohtaamista, niin arjessa kuin juhlassa, normaalin elämän keskellä sekä ongelmien kohdatessa. Monet kirkon työntekijät ovat siis aitiopaikalla mukana ihmisten arjessa. Seurakunnat tukevat lasta ja perhettä erilaisissa elämäntilanteissa. Esimerkiksi lasten ja nuorten kerho-, harrastus- ja leiritoiminta, vanhemmuuden tukeminen, perheyhteyttä vahvistavat tapahtumat, perheneuvonta, jumalanpalveluselämä sekä aineellinen ja taloudellinen tuki ovat keskeinen osa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. (Kirkkohallitus 2007, 3-6)

Kaikkia seurakunnan työntekijöitä ja luottamushenkilöitä sitoo myös lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus. Tämä merkitsee sitä, että työntekijän on tehtävä lastensuojeluilmoitus, jos hän tehtävässään saa tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen aiheuttavat huolta ja edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Kirkkohallitus 2007, 3-6)

Ilmoitusvelvollisuuteen poikkeuksen tekee rippisalaisuus. Kirkkolaissa on rippisalaisuutta koskeva säännös, jonka mukaan yksityisessä ripissä tai muuten sielunhoidossa papille uskottua asiaa ei saa ilmaista eikä myöskään sitä henkilöä, joka papille on uskoutunut. Jos joku yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa ilmaisee yleisen lain mukaan ilmiannettavan rikoksen olevan suunnitteilla, papin on kehotettava häntä ilmoittamaan asiasta viranomaisille tai sille, jota vaara uhkaa. Jollei hän suostu siihen, on papin kerrottava hyvissä ajoin ja varovasti asiasta viranomaisille, kuitenkin niin, ettei asianomainen suoraan tai välillisesti tule siitä ilmi. Rikoksen hankkeilla oloa koskevan edellytyksen osalta ilmoitusvelvollisuuden voidaan katsoa koskevan myös tapauksia, joissa estetään rikollisen toiminnan jatkuminen. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvat hyväksikäyttötapaukset ovat usein tällaisia rikoksia, jolloin pappi voi niistä ilmoittaa viranomaisille. Rippisalaisuus

koskee ainoastaan kirkon papin tai lehtorin virassa olevia henkilöitä. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

Lastensuojelulaki velvoittaa kunnat tekemään lastensuojelun suunnitelman. Koska seurakunnat ovat keskeinen lasten ja perheiden parissa toimiva taho, on tärkeää hyödyntää myös seurakunnan työntekijöiden näkemyksiä ja tietoja. Seurakunnat ovat myös usein mukana kunnan erilaisissa lastensuojeluverkostoissa asiantuntijana ja yhteistyökumppanina. Lasten, nuorten ja perheiden tukemisen kannalta moniammatillinen yhteistyö on tärkeää. Myös seurakunnan työntekijöiden tietämys lastensuojelutyöstä on tämän vuoksi tärkeää. Monissa seurakunnissa on koettu hyväksi käytännöksi kutsua kunnan lastensuojelusta vastaava työntekijä tiedottamaan tai kertomaan kunnan lastensuojelutyöstä tai varhaiseen tukemiseen liittyvistä teemoista. Sen lisäksi, että seurakuntien työntekijät tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, voivat he myös kannustaa seurakuntalaisia vapaaehtoistyöhön lastensuojelun parissa, kuten tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaan. (Kirkkohallitus 2007, 19-20 i.a.) Seurakuntien työntekijät voivat myös olla osana monen lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tai nuoren elämää. Mikäli lapsi tai nuori on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, saattaa seurakunnan työntekijä tehdä yhteistyötä sijoituspaikan henkilökunnan kanssa, ja näin siis lastensuojelun kanssa. Sijoitetun lapsen tai nuoren osallistuessa seurakunnan toimintaan, olisikin tärkeää että seurakunta ja sijaishuolto paikka voivat tehdä yhteistyötä ja ymmärtää toistensa työtä, sillä molemmissa tahoissa voi olla lapsen tärkeäksi kokemia aikuisia.

Susanna Jauru on opinnäytetyössään tutkinut minkä verran Kuopion hiippakunnassa seurakuntien työntekijät kohtaavat työssään lastensuojelukysymyksiä. Missä tilanteissa he näihin kysymyksiin törmäävät, ovatko he tehneet lastensuojeluilmoituksia, kenen kanssa he tekevät yhteistyötä ja tarvitsevatko he lisää koulutusta. Tutkimuksesta kävi ilmi, että aihetta pidetään tärkeänä ja ajankohtaisena. Lastensuojeluun liittyviä kysymyksiä pohditaan, ja eniten näitä lapsia ja tilanteita työntekijät kohtaavat omassa perustyössään. Joka kolmas vastaajista oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen työurallaan. Salassapito- ja

vaitioloovelvollisuuskysymykset hämmentävät työntekijöitä, ja he toivovat lisää koulutusta. Tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat kunnan sosiaalitoimi ja seurakunnan muut työntekijät. (Jauru 2011, 2, 41) Lastensuojeluasiat näyttävät tulevan pikkuhiljaa tutummiksi myös seurakuntien työntekijöiden keskuudessa. Vuonna 2005 Jenni Antilan ja Satu Krogeruksen tekemä tutkimus osoitti, että seurakunnissa lastensuojelusta tiedettiin vähän ja koulutukselle tai lastensuojelumateriaalille olisi ollut suurta tarvetta. Pienelle osalle varhaisnuorisotyöntekijöistä lastensuojelu tuli työssä esille enemmän ja se oli tuttu asia, kun taas enemmistö työntekijöistä ei ollut koskaan joutunut tekemisiin lastensuojelullisten tilanteiden kanssa. (Antila & Krogerus 2005, 2) Vain kolme vuotta myöhemmin Veera Hynninen ja Maura Tuokko tutkivat miten vuonna 2008 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki on vaikuttanut seurakuntatyöhön. Heidänkin tuloksistaan kävi ilmi, että lastensuojelua pidettiin tärkeänä asiana. Lastensuojelulain uudistuksen myötä seurakunnissa oltiin tultu tietoisemmiksi lastensuojeluasioista ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnys oli madaltunut. Tässä laki oli onnistunut. Samalla vaitioloovelvollisuus ja rippisalaisuus olivat yhä osalle työntekijöistä epäselviä. Tämä onkin yksi tärkeä lisäkoulutuksen tarpeen aihe. Lisäksi koulutusta toivottiin erityisesti varhaisen puuttumisen menetelmistä ja konkreettisista asioista, kuten lastensuojeluilmoituksen tekoprosessista. (Hynninen & Maura 2008, 2)

Näistä tutkimuksista voidaan päätellä, että seurakuntien työntekijät pitävät lastensuojelua tärkeänä. Lastensuojelu on tullut jatkuvasti tutummaksi myös seurakuntien työntekijöille, ja lastensuojelun asiakkaat näkyvät heidän työssään. Kuitenkin työntekijät kaipaavat yhä lisää koulutusta aiheesta. Lastensuojelulain uudistuminen vuonna 2008 on näkynyt myös seurakunnissa. Mielenkiintoista onkin, vaikuttaako uusi sosiaalihuoltolaki voimaan tullessaan seurakuntien työhön. Uusi sosiaalihuoltolaki kun painottaa vahvasti ennaltaehkäisevää työtä perheiden parissa, ja se on juuri se alue, jolla seurakuntien työntekijät jatkuvasti työtä tekevät.

3 KASVATUSKUMPPANUUS

Kasvatuskumppanuus ymmärretään usein varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien väliseksi yhteistyöksi. Kasvatuskumppanuutta käytetään kuitenkin myös lastensuojelussa syventämään kasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutusta ammatillisessa kumppanuudessa. Kasvatuskumppanuus kumpuaa lapsen edun ja tarpeen toteuttamisesta. Sen tavoitteena on, että lapsi tulisi nähdyksi, huomioiduksi sekä ymmärretyksi kokonaisvaltaisesti (Kaskela & Kekkonen 2006, 5, 17).

3.1 Kasvatuskumppanuuden määritelmä

Kasvatuskumppanuus on Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 31) määritelty kasvatukselliseksi yhteistyöksi vanhempien ja työntekijöiden välillä. Kasvatusyhteistyössä henkilöstö ja vanhemmat toimivat lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Vanhemmat ja henkilöstö tukevat lasta tämän kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. (Kasvatuskumppanuus i.a.)

Kasvatuskumppanuus lastensuojelussa vahvistaa vanhempien osallisuutta lapsen kasvatuksen ja hoidon suunnittelemisessa, toteuttamisessa sekä arvioinnissa. Lastensuojelussa kasvatuskumppanuus on aina lapsilähtöistä. Lastensuojelun henkilöstö jakaa vanhempien kanssa kasvatustuuta, kun vanhempien omat voimavarat, keinot tai taidot eivät riitä lapsen turvallisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamiseen kotona. (Kasvatuskumppanuus i.a.) Lasten ja nuorten auttamiseksi tarvitaan uusia toimintatapoja, joissa vanhemmat otetaan mukaan osana lapsen elämää (Berg & Johansson 2011, 49.)

Käsitettä jaettu vanhemmuus käytetään laajalti sijaishuollossa. Muun muassa pitkäaikainen lastenkotisijoitus vaatii yhteisöasetelman teon ja sen toteuttamista, jossa selkeytyisi se, kuinka jaettua vanhemmuutta toteutetaan. (Klap 2005, 90.) Alla

olevassa taulukossa on jaetun vanhemmuuden merkityksiä, jotka ovat samankaltaisia kasvatuskumppanuuden käsityksen kanssa.

Sijoitetun lapsen kannalta	Vanhemman kannalta	Lasta hoitavan yksikön kannalta
Kokemus vanhemman kiinnostuksesta	Kokemus osallisuudesta lapsen hoitoon ja kasvatukseen	Oman roolin mitoittaminen vastaamaan juuri tämän yhteistyöasetelman tarpeita
Kokemus hoitavan yksikön ja vanhemman välisestä yhteistyöstä	Ajan tasalla pysyminen lapsen kasvun ja kehityksen suhteen	Vanhemman näkemysten kuuleminen mahdollistaa niiden esille nostamisen ja tutkimisen yhdessä
Kokemus jatkuvuudesta	Uusien mahdollisuuksien näkeminen ja menneisyyden tapahtumien jäsentäminen	Lapsen elämänhistorian ja tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinta ja selkiytyminen
Kokemus vanhemman merkityksellisestä roolista ja arvostuksesta, kokemus auktoriteetista	Tuen saaminen ja antaminen ongelmatilanteissa	Vanhemman kykyjen ja voimavarojen vahvistaminen sekä tuen antaminen ja saaminen
Ajantasainen käsitys vanhemman käsityksistä ja odotuksista	Käsitys lapsen odotuksista ja toiveista sekä lasta hoitavien aikuisten kannasta	Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen ja erilaisia näkemyksiä sisältävän keskustelun ylläpitäminen
Tietoisuus vanhemman läsnäolosta	Tietoisuus arjen käytännöistä ja toimintamalleista	Avoimuuden ja luottamuksellisen ilmapiirin ylläpitäminen

(Klap 2005,90.)

3.2 Kasvatuskumppanuuden edistäminen

Kasvatuskumppanuuden keskeisenä tavoitteena on edistää vanhempien osallisuutta lapsen kehitysympäristöihin kuuluvissa palveluissa. Kasvatuskumppanuus on määritelty olevan henkilöstön ja vanhempien välistä

vuorovaikusta. Henkilöstöllä ja vanhemmilla ovat erilaiset taidot ja tiedot lapsen kasvun tukemiseen. Kasvatuskumppanuudessa asiakassuhde perustuu kasvattajan ja vanhempien yhdistettyihin tietoihin ja taitoihin lapsen kasvattamisesta. Kasvatuksen tulisi olla samanarvoista, vaikkakin työntekijöiden ja vanhempien tiedot lapsesta ovat eriäväisiä. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on syventää kasvattajan ja vanhempien välistä yhteistyösuhdetta. Voisi sanoa, että kasvatuskumppanuudella luodaan ja etsitään molemminpuolista tiedonvaihdon kulttuuria. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17, 26) Kasvattajien ja vanhempien tasavertaisuus, kunnioitus toisiaan kohtaan sekä luottamus luovat kestävän pohjan kasvatettavan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi (Kasvatuskumppanuus i.a.).

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua lasta koskeviin varhaiskasvatuskeskusteluihin sekä yksilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan. (2005, 31). Näihin vaikuttaminen perustuu henkilöstön ja vanhempien välistä kasvatusarvoista, kasvatustietoisuudesta ja kasvatuskäsitteistä. Vanhempien päästessä osallistumaan ja vaikuttamaan erilaiset näkemykset toimivasta yhteistyösuhdesta sekä hyvästä yhteistyöstä nousevat esille. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 26)

Vanhempien kannustaminen kasvatukseen osallisuuteen on olennaista kasvatuskumppanuudessa. Siihen vaikuttaa millaista tietoa kasvattaja vanhemmalle lapsesta antaa ja kuinka vanhempien ääni kasvatuksessa kuuluu kodin ulkopuolella. (Kaskela & Kekkonen 2005, 26) Kasvatuskumppanuus saa erityisen tehtävän kun vanhemmat eivät jostain syystä kykene, osaa tai jaksa riittävästi tukea ja ohjata lastaan. Tällaisissa tilanteissa muiden kehitysyhteisöjen valmius ottaa suurempi vastuu kasvatuskumppanuudesta testataan. Vaarana on, että kasvatuskumppanuus ei toimi ja lapsi jää kehitysyhteisöjen väliin, eikä saa niistä tarvitsemaansa kohtaamisia ja aitoa tukea mitä tarvitsisi. (Rimpelä 2013, 34)

3.2.1 Työntekijä kasvatuskumppanina

Ammatti-ihmiset ja vanhemmat työskentelevät kasvatuskumppanuudessa yhdessä. Molemmilla on lapsesta erilaista mutta olennaista tietoa. Kasvatuskumppanuus on omaksuttua toimintakäytäntöä sekä tietoista asennetta joka muokkaa työntekijän ammatillisuutta. Työntekijän suhde vanhempaan kasvatuskumppanuutta toteuttaessa perustuu hänen ammatillisista perustehtävistä lapsen kasvattajana, opettajana ja hoitajana. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19)

Työntekijän rooli että käytäntö työssä vanhempien ja lapsen kanssa pohjautuu kasvatuskumppanuudessa perhelähtöisiin malleihin, joiden perusajatus on ottaa etäisyyttä asiantuntijalähtöiseen työtapaan. Ammatillista asiantuntemusta tai työtötta ei kuitenkaan ole tarkoitus kadottaa kasvatuskumppanina toimiessa, vaan kohdistaa huomionsa siihen, miten kumppanina tuo vanhemman ja lapsen käyttöön oman taitonsa, osaamisensa, ymmärryksensä ja tietonsa. Merkityksellistä on, miten työntekijä vanhemmalle tarjoaa oman ammatillisen osaamisensa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19).

Kasvatuskumppanuudessa vanhemman oman lapsensa asiantuntijuus tulee vastaanotetuksi, kuunnelluksi, keskustelluksi sekä arvioiduksi vuorovaikutuksessa työntekijän ja vanhemman välillä. Vanhemman ja työntekijän välistä vuoropuhelua kuvaa ratkaisukeskeisyys ja kannattelevuus ongelmalähtöisyyden asemasta. Kasvatuskumppanuus rakentuu vastuun jakamiseen ja keskinäiseen kunnioitukseen. Vanhempiin ja perheisiin suhtautuvassa työotteessa työntekijällä on myönteisiä vaihtoehtoja tukeva sekä arvostava työote. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19).

4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Lapsen vanhempien ja sijaishuoltopaikan sekä lapsen sijoittaneen tahon välinen yhteistyö on olennaisen tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta. Sujuva yhteistyö vaikuttaa myös sijaishuollon jatkuvuuteen ja sijoituksen onnistumiseen. Sijaishuoltopaikan henkilöstö, sijoituksesta vastaava sosiaalityöntekijä ja lapsen vanhemmat ovat vastuussa yhteistyön sujumisesta. Yhteistyöllä edellä mainitut tahot kykenevät järjestämään sijaishuollolle tavoitteita ja löytää oikeanlaisia keinoja toteuttaa niitä. Sijoituksesta vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on arvioida lapsen kasvatuksen ja hoidon sisällöstä ja tarpeesta sekä selvittää vanhempien, sijaishuoltopaikan sekä mahdollisten perhetyöntekijöiden mielipide lapsen tarpeita vastaavasta hoidosta ja huolenpidosta (Lastensuojelulaki 52§). Kaikkien osapuolten sujuva yhteistyö luo pohjaa sille, että lapsi uskaltaa ja kykenee luomaan psyykkisellä tasolla toimivan suhteen sijaishuoltopaikkaan. Tätä kautta turvataan lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys, psyykinen hyvinvointi ja sijoituksen onnistuminen. (Yhteistyö syntymävanhempien kanssa i.a.).

Vanhemmat toivovat yleensä lapsen parasta. Käsitys lapsen tai nuoren parhaasta saattaa usein olla erilainen sen mukaan, keneltä sitä kysytään. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita. Käsitys lapsesta on rakentunut vanhemmille vuosien mittaan siitä, millainen lapsi on vapaa-ajallaan ja kotona. Lapsen käytös voi kuitenkin olla täysin erilaista muun muassa koulussa, jossa lapsi on osana ryhmää. (Karhuniemi & Lämsä 2013, 167)

Sijoittajakunnalla on velvollisuus tukea perheen ja sijaishuoltopaikan välistä yhteistyötä luoden sille positiivista että rakentavaa ilmapiiriä. Jos yhteistyö ei syystä tai toisesta suju vanhempien ja muiden tahojen välillä tai siinä on vaikeuksia, on sijoittajakunnalla velvollisuus hankkia neutraali välittäjähenkilö etsimään ratkaisuja sen muuttamiseksi tai ryhdyttävä muihin tilannetta korjaaviin toimenpiteisiin. Sijoittava sosiaalityöntekijä ei voi osallistua ristiriitojen selvittämiseen, vaan hänen on seurattava tilannetta lapsen edun toteutumisen valvovana henkilönä. Lapsen edun mukaisella tavalla on tärkeää huomioida mahdollinen perheen yhdistyminen,

sillä huostaanotto on voimassa toistaiseksi. (Yhteistyö syntymävanhempien kanssa i.a.).

Vanhemmuus ei lopu siihen, kun lapsi sijoitetaan pois kotoa tai huostaanotetaan. Lapselle on tärkeää välittää tunne siitä, etteivät vanhemmat ole hylänneet häntä, eikä vanhemmista eroon joutuminen ole lapsen vika. Lapselle tulee antaa tieto siitä, että hänellä on oikeus pitää yhteyttä syntymävanhempiinsa sijoituksesta tai huostaanotosta huolimatta. Lapsen vanhemmille on huostaanoton tapahtuessa luotava asiakassuunnitelma siitä, kuinka vanhemmuuden tukemista yhteistyö tahojen kanssa toteutetaan, ellei sen laatimista todeta tarpeettomaksi. Suunnitelmaan tekoon osallistuu myös sosiaali- ja terveydenhuollosta ammattilaisia, kuten mielenterveys- ja päihdehuollon työntekijöitä. Mahdollisesti kuntoutusta tarvitsevien vanhempien hoidon ja tuen piiriin pääsy on tärkeää myös lapsen edun ja sijoituksen onnistumisen toteutumisen kannalta. Sijoitus on vaikea paikka, ja myös vanhemmat tarvitsevat tukea tilanteessa. Vanhemmilla on olennainen rooli lapsen sopeutumisessa sijoituspaikkaan. Vanhemmille voi olla haastavaa vierailta sijoituspaikassa ja kohdata lapsen kiintymys sijaisvanhempiin tai sijoituspaikan muuhun henkilökuntaan. Vierailut voivat aiheuttaa vanhemmissa vahvoja tunnereaktioita. Vanhempien ja perheen kriisiä on tärkeä yrittää ymmärtää ja tiedostaa. Sijoitus ja lapsen huostaanotto voi synnyttää vanhemmissa mustasukkaisuutta tai muun muassa alemmuuden tunnetta vanhemmuudestaan, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti lapseen. Voi olla mahdollista, että vanhempi ei ymmärrä omaa vaikutustaan lapsen kehitykseen. Tällöin vanhempien voi olla mahdotonta toimia lapsen edun ja parhaan tukemiseksi. Vanhempien auttaminen ja tukeminen lapsen ja vanhempien välisessä suhteessa on äärimmäisen tärkeää. Tärkeää on myös auttaa vanhempia ymmärtämään lapsen tilannetta sijaishuollossa. (Yhteistyö syntymävanhempien kanssa i.a.)

4.1 Haasteet vanhemmuuden tukemisessa

Lasten vaara sairastua mielenterveydellisiin ongelmiin on kohonnut, vaikka vanhempi olisi hoidossa. Asia luultavimmin kertoo biologisesta taipumuksesta tai siitä, ettei hoitoon ole sisällynyt vanhemmuuden tukea. On tutkittu, että sairastuneen hoidon tulokseen vaikuttaa parantavasti vanhemmuuden tuki. Vanhemman mielenterveys- tai muut ongelmat eivät aina vaikuta tai johda lapsen ongelmiin. Lapsista osa selviää elämässään hyvin ja vanhemmat pystyvät ongelmistaan huolimatta huolehtia ja tukea lapsiaan tutkimusten mukaan. (Berg & Johansson 2011, 16).

Vanhemmuuden tuki, lasten kehityksen tukeminen että häiriöiden ennaltaehkäisy on ongelmien kohdatessa perheitä koskevia tarpeita. Vanhemmilla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista sekä välineitä lapsen auttamiseen. Vanhempia tulisi auttaa tunnistamaan lasten ongelmat ajoissa ja hakeutumaan tuen piiriin. Psykiatrinen tutkimukseen tai hoitoon johdattaminen voi olla tarpeellista tuen piiriin hakeutumista. (Berg & Johansson 2011, 16).

Työntekijän on hyvä tuntea mielenterveysongelmien ja sairauden vaikutukset vanhemmuuden tukemiseksi. Huono vanhemmuus ei ole kyseessä, kun psyykinen sairaus vaikuttaa vanhempaan. Sairaus vaikuttaa ihmissuhteisiin ja toimintakykyyn. Vanhemmilla on sairaudesta huolimatta suuri huoli lapsista sekä vanhemmuudestaan. Työntekijöillä saattaa ilmentyä ongelmia suhtautua lapsen vanhempiin. Tähän on taustalla yleensä työntekijän näkemys vanhemmasta hoidon esteenä ja lapsen ongelmien syynä. Työntekijä saattaa myös nähdä, että nuori alkaa itsenäistymään eikä vanhempia tarvita prosessiin. Valitettavaa on myös se, että työntekijät saattavat leimata perheen esimerkiksi ”alkoholistiperheeksi” tai ”skitsofreniaperheeksi” niin, että se vaikuttaa suhtautumiseen että kohteluun perhettä kohtaan. Työntekijän on kuitenkin otettava vanhemmat osaksi yhteistyötä. Niin kiintymys- kuin perhesuhteita tulee kunnioittaa työskennellessä perheen parissa. (Berg & Johansson 2011, 16 - 17, 19).

Vanhemmuus on kestävä voima, joka säilyy sairastumisesta välittämättä. Sairaudesta huolimatta vanhemmilla saattaa olla yllättävän paljon voimavaroja lapsen hoidon ja huolehtimiseen keskittymiseen sekä tämän tulevaisuuden suunnitteluun. Sairastuminen on subjektiivista, ja vanhemman jaksamiseen vaikuttaa sairauden kesto ja laatu. Vanhempaa ja tämän vanhemmuutta saattaa kuormittaa erityisen traumaattinen kokemus sairastumisesta. Vanhemmuuden joutuessa koetukseen omakohtaiset selviytymiskeinot ovat tärkeitä ominaisuuksia siitä ylipääsemiseen. Verkoston merkitys on suuri, sillä sen avulla vanhempaa pystyy tukemaan ja auttamaan vanhemmuudessa. Viranomaisverkoston kanssa yhteistyötä tehtäessä on mietittävä vanhemman kanssa tuen tavoitteita, tehtävää ja toteuttamista. (Berg & Johansson 2011, 16).

4.2 Poikkeustilanteet yhteydenpidossa

Vaikka lapsella tulisikin olla oikeus pitää yhteyttä biologisiin vanhempiinsa sijoituksen aikana, voi yhteydenpito joskus myös olla haitallista lapselle. Sijaishuollossa olevaan lapseen voidaan tarvittaessa erillisellä päätöksellä kohdistaa rajoitustoimenpiteitä, ja esimerkiksi lapsen yhteydenpitoa omiin vanhempiinsa voidaan rajoittaa. Yhteydenpitoa voidaan rajoittaa mikäli yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteutumisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä, tai yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle, tai rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten tai sijoituspaikan henkilöstön tai muiden lasten turvallisuuden vuoksi, tai jos lapsi itse vastustaa yhteydenpitoa. Yhteydenpitoa voidaan rajoittaa rajoittamalla lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään tai pitää heihin yhteyttä puhelimitse tai muilla välineillä. Myös lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksityinen kirje tai viesti voidaan pidättää ja lukea. Rajoituksen ajaksi voidaan myös ottaa sijaishuoltoapaikan haltuun lapsen yhteydenpitoon tarkoitetut laitteet, kuten puhelin tai tietokone, tai niiden käyttöä voidaan rajoittaa. (Räty 2012, 468 - 469) Päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta

voi tehdä sijaishuoltopaikan johtaja enintään 30 vuorokaudeksi. Tätä pidemmän rajoituksen ollessa tarpeellinen, valmistelee sen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, ja siitä päättää sosiaalihuollon johtava viranhaltija, tai hänen määräämänsä viranhaltija. Päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta voi tehdä enintään vuodeksi kerrallaan, ja se on poistettava heti kun se ei enää ole tarpeellinen. (Taskinen 2010, 161-162)

Kuitenkin sijaishuoltopaikasta voidaan yhtäläillä tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa, vaikka lapsen ja vanhempien välistä yhteydenpitoa olisi rajoitettu. Yhteydenpidon rajoittaminen ei myöskään välttämättä tarkoita yhteydenpidon kieltämistä kokonaan, vaan esimerkiksi puheluiden tai tapaamisten määrän rajoittamista.

On kuitenkin olemassa myös tapauksia, joissa vanhemmille ei kerrota lapsen sijoituspaikkaa lainkaan, ja tällöin yhteydenpitoa vanhempiin ei laitoksen puolelta ole. Lapsen olinpaikka voidaan poikkeuksellisesti jättää ilmaisematta vanhemmille, mikäli arvioidaan, että he voisivat aiheuttaa vakavaa uhkaa lapselle tai sijaishuoltopaikan henkilöstölle. (Taskinen 2010, 162)

On myös tapauksia, joissa lapsi ei halua pitää yhteyttä biologisiin vanhempiinsa. Lapsi voi vastustamalla yhteydenpitoa tehdä sen mahdottomaksi. (Valkonen 2008,116.) Tämä ei kuitenkaan estä sijaishuoltopaikan työntekijöitä pitämästä yhteyttä lapsen vanhempiin. Yhteydenpidon ja yhteistyön tärkeys saattaaakin tässä kohtaa vanhempien kannalta korostua, sillä he eivät voi olla mukana lapsen elämässä pitämällä yhteyttä suoraan lapseen. Vanhempi saattaa myös kaivata työntekijältä apua ja tukea tilanteen ratkaisemiseksi

5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Teemme kehittämistyötämme Uudellamaalla sijaitsevassa lastensuojelupalveluita tarjoavassa yrityksessä, jossa toinen meistä myös työskentelee vakituisesti. Kyseiseen yritykseen kuuluu kolme lastensuojelun sijaishuollon yksikköä. Lisäksi yritys tarjoaa lastensuojelun avohuollon palveluita, kuten perhetyötä ja jälkihuollon tukihenkilötoimintaa. Oma opinnäytetyömme keskittyy sijaishuollon yksiköihin. Yksiköt ovat erityisesti profiloituneet psyykkisesti oireileviin lapsiin ja nuoriin.

Kaikissa yksiköissä työskentelee moniammatillinen työryhmä, joissa osalla ohjaajista on perhetyön koulutus tai perheterapeutin tutkinto. Kaikkien yksiköiden toimintamalliin kuuluu tiivis yhteistyö yksikköihin sijoitettujen lasten vanhempien kanssa. Yleensä perhettä tavataan sijoituksen alussa 4–5 kertaa. Näiden tapaamisten aikana selvitetään perheen ja lapsen historiaa, sekä sijoituksen herättämiä tunteita ja kysymyksiä.

Menetelminä käytetään mm. dialogista keskustelua, sukupuuta, elämänkaarityöskentelyä, vanhemmuuden roolikarttaa, OK- kortteja, arvokortteja jne. Sijoituksen aikana yhteistyöhön kuuluvat tiiviisti myös viikoittaiset puhelinsoitot kotiin sekä tapaamiset perheen kesken. Sijoituksen loppuvaiheessa yhteistyötä tiivistetään, jotta siirtymävaihe takaisin kotiin olisi lapselle mahdollisimman helppo. Tarvittaessa perhetyötä voidaan tehdä vielä lapsen kotiuduttuakin. Tavoitteena työskentelylle on kasvatuskumppanuuden luominen lapsen vanhempien kanssa.

6. KASVATUSKUMPPANUUDEN MALLI

Aiemmin yhteistyötahollamme haastateltujen työntekijöiden vastauksissa oli tullut esille, että yhteistyöstä sovittujen toimintatapojen noudattamisessa oli työntekijöiden välillä osittain eroavuuksia, minkä vuoksi koettiin tärkeäksi, että malli kasvatuskumppanuudelle tehtäisiin. Kasvatuskumppanuuden malli mahdollistaisi sen, että yhteistyön painotukset yhdenmukaistuisivat riippumatta työntekijän persoonallisuudesta, ja samalla yhteistyö tulisi tasavertaisemmaksi eri perheille. Selkeän mallin avulla työskentely tulisi olemaan samansuuntaista ja yhteistyötä eteenpäin vievää. Tässä työskentelymallissa tulisi näkyä selkeästi miten yhteistyötä vanhempien kanssa rakennetaan ja toteutetaan sijoituksen aikana alusta loppuun saakka. Mallissa tulisi näkyä konkreettisia keinoja mitä se sisältää, esimerkiksi alkutapaamiset perheen kanssa ja yhteydenpito vanhempiin, puhelinsoitot; kuinka usein soitetaan ja mitä puhutaan vanhemmalle. Työntekijät olivat sitä mieltä, että aina pitäisi löytää jotain positiivista kerrottavaa lapsesta, vaikkei se aina helppoa olisikaan. Vanhempien arvostava ja kunnioittava kohtaaminen koettiin ensiarvoisen tärkeäksi, ja koettiin että vanhempia arvostava työote tulisi näkyä yhtenä työyhteisön arvona perehdytyskansiossa, kuten osana kasvatuskumppanuuden mallia.

Juho Orpana ja Marjoriina Järveläinen ovat vuonna 2011 tehneet vastaavaa opinnäytetyötä, jossa on tutkittu sekä vanhempien että työntekijöiden käsityksiä yhteistyöstä. Heidän tutkimustulostensa perusteella yhteistyön toimivuuteen koettiin vaikuttavan vanhempien asenteen sekä heidän kokemuksensa ja tuntemuksensa itse sijoitusprosessista. Joidenkin vastanneiden mielestä näihin seikkoihin ei työntekijä voi vaikuttaa. Yhteistyön oli yhdessä vastauksessa mainittu vaativan kiinnostusta sekä ohjaajilta että vanhemmilta, mutta useammassa vastauksessa yhteistyön ilmoitettiin riippuvan täysin vanhemmista ja heidän sitoutumisestaan. (Orpana & Järveläinen 2011, 35). Päinvastoin kuin tässä tutkimuksessa, oli yhteistyötahomme työntekijöille tehtyjen haastatteluiden perusteella työntekijöiden mielestä yhteistyö kiinni työntekijän sinnikkyydestä, eikä vanhemmista. Tällöin voidaan ajatella, että kasvatuskumppanuuden malli voi olla hyvä runko sille, miten

yhteistyötä lähdetään luomaan kohti kasvatuskumppanuutta riippumatta perheestä ja vanhemmasta.

Vanhempien vastauksista saimme materiaalia mallin kehittämiseen esimerkiksi sijoituksen alun, yhteydenpidon ja vanhemmuuden tukemisen teemoilta. Itse varsinaista kasvatuskumppanuuden mallia ei haluttu julkaistavaksi opinnäytetyön liitteenä.

7. HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

Opinnäytetyömme aihe on noussut suoraan työelämän tarpeesta. Yhteistyötahomme sijaishuollon yksiköiden yhtenä keskeisenä tehtävänä painotetaan yhteistyötä vanhempien kanssa. Kuitenkin työntekijöiden keskuudessa oli huomattu, etteivät työntekijöiden menetelmät ja intensiteetit kohdattet käyännössä, minkä vuoksi molempien sijaishuoltoyksiköiden valmiuksia ja menetelmiä toteuttaa ja kehittää vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä oli alettu kartoittaa. Työntekijöitä haastateltaessa oli käynyt ilmi, että kasvatuskumppanuus koettiin yhdeksi tärkeimmistä osa-alueista sijaishuollossa, ja vanhempien rooli ohittamattomaksi yhteistyökumppanina sekä osana lapsen elämää. Työntekijät kokivat sijaishuollossa tehtävän yhteistyön vanhempien kanssa olevan haastavaa ja siksi työntekijän vuorovaikutustaitojen merkitys korostui haastatteluissa. Tästä syystä työntekijät kokivat, että työryhmiin tarvitaan selkeä malli kehittämään yhteistyötä kohti parempaa kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetyömme on produktio, jonka tavoitteena on luoda kasvatuskumppanuuden malli sijaishuollon yksiköiden työntekijöiden työvälineeksi. Mallin luomiseksi päätimme tarkastella kasvatuskumppanuutta asiakasnäkökulmasta. Myös työelämätahon näkemyksen mukaan tämän kaltainen tutkimus, jossa tarkastelussa ovat sekä asiakas- että työntekijän näkökulma olisi luotettavampi kasvatuskumppanuusmallia kehitettäessä. Kasvatuskumppanuuden malli luodaan jo olemassa olevien työntekijähaastatteluiden sekä asiakkaiden vastausten pohjalta.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on kartoittaa kasvatuskumppanuuden toteutumista vanhempien näkökulmasta sijaishuollossa tällä hetkellä. Pidemmällä tähtäimellä tavoitteena on kehittää kasvatuskumppanuuden toteutumista kasvatuskumppanuuden mallin avulla. Malli on tarkoitus luoda yhteistyössä työelämäohjaajamme kanssa.

Kartoitimme vanhempien kokemusta kasvatuskumppanuuden tämän hetkisestä tilasta sekä vanhempien ajatuksia ja toiveita yhteistyöstä kyselylomakkeen avulla.

Kyselylomake jaettiin kaikille yksiköihin sijoitettujen lasten vanhemmille. Päätimme käyttää tutkimuksessamme kyselylomaketta, sillä näin arvelimme saavamme rehellisempiä vastauksia. Toinen meistä työskentelee kyseisessä yrityksessä, ja täten tuntee suuren osan vanhemmista. Haastattelujen riskinä olisi ollut, etteivät vanhemmat olisi uskaltaneet antaa rehellistä palautetta. Kyselylomakkeen myös pystyimme lähettämään kaikille vanhemmille, joten kaikilla oli mahdollisuus halutessaan antaa palautetta, kun taas kaikkien vanhempien haastattelemiseen meillä ei olisi ollut resursseja. Kyselylomakkeiden riskinä oli, että otos jää huonoksi, vanhemmat eivät halua osallistua tai vastaukset ovat niukkoja. Varasuunnitelmamme oli mahdollisesti haastatella joitain vanhempia, mikäli emme saisi kyselylomakkeella riittävästi materiaalia kasvatuskumppanuuden mallin luomiseen. Lomakkeisiin vastatattiin anonyymisti, mikä sekä suojaa vastaajien yksityisyyttä, että mahdollistaa rehellisemmät vastaukset ja näin lisää tulosten luotettavuutta.

Lähtiessämme tekemään kyselylomaketta halusimme selvittää miten vanhemmat tällä hetkellä kokevat yhteistyön sijaishuoltoapaikan työntekijöiden kanssa sekä mitä vanhemmat toivovat yhteistyöltä sijoituksen alussa, ja myöhemmin sijoituksen aikana.

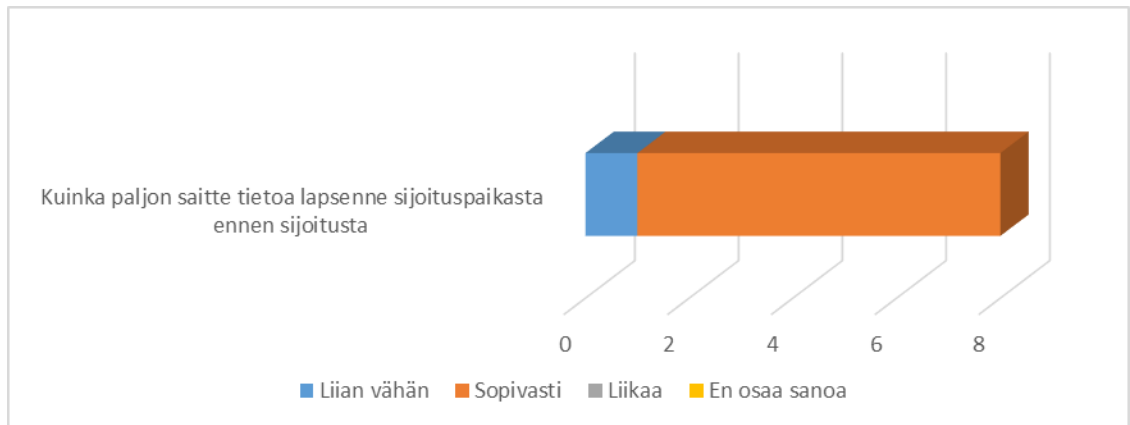
Tuloksia analysoidessamme sovelsimme laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmiä. Vaikka käytimme kyselylomaketta, jossa oli myös suljettuja kysymyksiä, ei tutkimus ollut kvantitatiivinen sillä emme etsineet muuttujien välisiä yhteyksiä (Alasuutari 1999, 34.) Suljettujen kysymysten tulokset olemme taulukoineet niiden vastausten vertailun helpottamiseksi. Vastauksia analysoidessamme teemoittelimme vastaukset aihealueittain. Etsimme myös erikseen vastauksista positiivisen palautteen, negatiivisen palautteen sekä kehittämisideat hyödyntääksemme vastauksia mahdollisimman kattavasti tehdessämme kasvatuskumppanuuden mallia.

7.1 Kyselyn tulokset

Lähetimme kyselylomakkeet kaikkien yksiköihin sijoitettujen lasten huoltajille, yhteensä 18 kappaletta. Vastauksia saimme kahdeksan, joten vastausprosentti oli 44 %. Pohdimme pitkään, mikä määrä vastauksia on riittävä opinnäytetyötämme varten. Jatkoimme hieman vastausaikaa alkuperäisestä, ja saimme tänä aikana lisää yhden vastauksen aiempien seitsemän lisäksi. Pidimme tätä kahdeksaa vastausta lopulta riittävänä, sillä meillä on kasvatuskumppanuuden mallin luomiseksi olemassa ennestään myös työntekijähaastatteluiden tulokset. Kyselylomakkeessa oli sekä suljettuja monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Suljetuissa kysymyksissä oli pääasiassa viisi vastausvaihtoehtoa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä ja en osaa sanoa. Suljettuja kysymyksiä lomakkeessa oli kuusi ja avoimia kysymyksiä viisi. Lisäksi vanhempia pyydettiin arvioimaan yhteistyötä heidän ja työntekijöiden välillä asteikolla 1 - 10. Vastauksien arvosanat vaihtelivat yhdestä kymmeneen. Arvosanojen keskiarvo oli 8,6 ja mediaani 10.

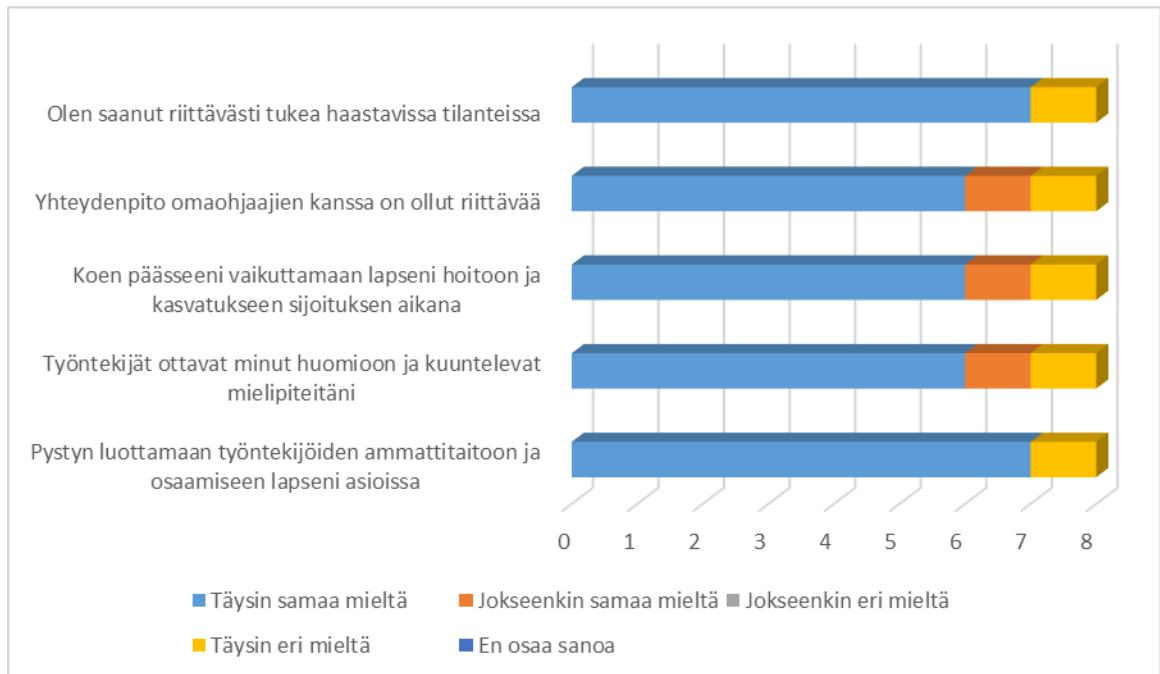
7.1.1 Suljetut kysymykset

Poikkeuksena monivalintakysymysten joukossa oli kysymys, jossa kysyttiin, kuinka paljon vanhemmat olivat saaneet tietoa lapsen sijoituspaikasta ennen sijoitusta. Tämän kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat liian vähän, sopivasti, liikaa ja en osaa sanoa. Seitsemän vastaajaa kahdeksasta koki saaneensa tietoa riittävästi, yksi taas liian vähän.

Loputkin suljettujen kysymysten vastauksista jakautuivat melko tasaisesti. Jokaisen kysymyksen kohdalla selkeä enemmistö oli vastannut olevansa täysin samaa mieltä. Eniten täysin samaa mieltä -vastauksia oli kohdissa: olen saanut riittävästi tukea haastavissa tilanteissa sekä pystyn luottamaan työntekijöiden ammattitaitoon ja osaamiseen lapseni asioissa. Molemmissa kohdissa on kuitenkin yksi vastaaja ollut täysin eri mieltä, samoin kuin loppuissakin kysymyksissä. Kysymyksessä yhteydenpidon riittävydestä sekä kohdissa koen päässeeni vaikuttamaan lapseni hoitoon ja kasvatukseen sijoituksen aikana sekä pystyn luottamaan työntekijöiden ammattitaitoon ja osaamiseen lapseni asioissa, on vaihtelu ollut hieman suurempaa. Näissä kaikissa on yksi vastaus ollut täysin eri mieltä, yksi jokseenkin samaa mieltä, ja loput täysin samaa mieltä.

7.1.2 Avoimet kysymykset

Kaksi ensimmäistä avointa kysymystä koskivat aivan sijoituksen alkua. Suurin osa vastaajista koki saaneensa riittävästi tietoa sijaishuoltopaikasta ennen nuoren muuttoa. Eräissä vastauksessa taas kävi ilmi, että vanhemmat olivat päässeet tutustumaan sijoituspaikkaan vasta nuoren muuttopäivänä. Jotkin asiat olivat myös alussa jääneet epäselviksi, ja olivat yhä vanhemmille epäselviä, kuten mitkä hankinnat kuuluvat sijaishuoltopaikalle ja mitkä vanhemmille. Myös ensikohtaamisesta sijaishuoltopaikan henkilökunnan kanssa oli suurimmalle osalle jäänyt hyvä maku. Ympäristö oli jäänyt vanhemmille mieleen, kuten että talo oli ollut kylmä tai kodikas. Samoin työntekijät, jotka paikalla olivat, heitä kuvailtiin ihaniksi, ammattitaitoisiksi ja luotettaviksi. Vastauksista yhdessä mainittiin viereisessä huoneessa olleen jonkun tekemässä kodinhoidollisia töitä, ja tämän keskustelusta ulkopuolisen henkilön läsnäolon vanhemmat olivat selkeästi kokeneet häiritsevänä. Vastauksessa myös mainittiin, että heille taloa esitellyt henkilö oli juuri jäämässä pois työstään.

Yhteydenpito omaohjaajien puolelta oli pääasiassa vanhempien mielestä ollut riittävää. Vastauksista kävi ilmi joidenkin vanhempien olevan tiiviisti yhteydessä lapsensa kanssa, ja lisäksi omaohjaajan kanssa on sovittu soittoväli. Vanhempi ja omaohjaaja ovat esimerkiksi sopineet omaohjaajan soittavan kerran viikossa lapsen kuulumiset vanhemmalle. Eräässä vastauksessa toivottiin yhteydenpitoa sähköpostitse, ja mainittiin erityisesti kiinnostavan lapsen koulukuulumiset. Yhdessä vastauksessa vanhemmat kertoivat haluavansa olla lapsensa arjessa mukana päivittäin. Vanhemmat myös kokivat joutuneensa neuvomaan työntekijöitä lapsensa asioissa. Vastauksen mukaan yhteydenpito oli lopulta loppunut kokonaan omaohjaajan ja vanhempien välillä.

Tukea vanhemmat ovat vastausten mukaan kokeneet saavansa riittävästi haastavissa tilanteissa. Esimerkiksi kotilomilla ilmenneet ongelmat on ratkottu yhdessä sijoituspaikan työntekijöiden kanssa. Kuitenkin yhdessä vastauksessa tuotiin esiin, etteivät vanhemmat ole saaneet toivomaansa tukea. He kokivat asian olevan päinvastoin, ja esimerkiksi työntekijöiden vakuuttaneen tukevansa nuoren kotiutumista, mutta toimineen kuitenkin päinvastoin. Tämän kyseiset vanhemmat kokivat kaikkein törkeimpänä tekona sijaishuoltoapaikan puolelta.

Yhteistyöstä ylipäättään oli monessa vastauksessa positiivista palautetta. Yhteistyön koettiin toimineen hyvin, mahtavasti ja moitteettomasti. Vanhemmat kokivat yhteen hiileen puhaltamisella olevan suuri merkitys lapsen asioiden hoitamisen kannalta. Oli myös vastaus, jossa yhteistyön ei ollut koettu toimivan. Vastauksessa mainittiin yhteistyön olevan työn tekemistä yhdessä, ei asioiden salailua, sekoilua, virheiden peittämistä, oman edun tavoittelua, oman arvovallan korostamista eikä ylhäältä päin sanelua.

Myös suljettuja kysymyksiä oli kommentoitu lomakkeeseen, ja vanhemmat olivat kirjoittaneet laajemminkin kokemuksistaan tyhjille sivuille. Vanhemmat olivat kertoneet niin positiivisia kuin negatiivisiakin kokemuksiaan sijoitukseen liittyen. Erään vastauksen mukaan vanhemmat kokivat, etteivät voi luottaa työntekijöiden ammattitaitoon. He eivät myöskään kokeneet päässeensä vaikuttamaan lapsensa asioihin, eikä heidän mielipidettään otettu huomioon tai kuunneltu. Tämän

kokemuksen avattiin johtuvan siitä, ettei kaikkia asioita, esim. terveyteen tai kouluun liittyviä, oltu kerrottu heti. Vanhemmat myös kokivat, että nuoren yhteydenpitoa perheeseensä, sisaruksiinsa ja kavereihinsa oli rajoitettu. Myöskin nuoren psyykkiseen terveydentilaan oli ajoittain ylireagoitu ja ajoittain taas alireagoitu. Vanhemmat kokivat, että heille vain ilmoitetaan asioista, jos ilmoitetaan, eivätkä he voi vaikuttaa asioihin mitenkään. Myöskään kasvatusasioissa linja ei kohdannut, vanhemmat olivat kieltäneet nuorelta tupakan polton, mutta kokivat että sijaishuoltopaikassa siihen ei puututtu riittävästi.

Eräässä vastauksessa tuotiin esiin kuinka positiivinen asia sijoitus oli kaiken kaikkiaan ollut, vaikka se ensin olikin tuntunut kamalalta ja pelottavalta. Vastaaja oli saanut huomata, ettei sijaishuoltopaikka ryöstä hänen lastaan, vaan auttaa heitä. Vastaaja koki sijaishuoltopaikassa olevan joukko tarmokkaita työntekijöitä, jotka ovat valmiita auttamaan heidän perhettään.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Mielestämme produktiomme oli onnistunut. Suurin huolenaiheemme opinnäytetyötä tehdessämme oli se, ettei kyselylomakkeista tulisi riittävästi vastauksia tai että ne jäisivät suppeaksi. Saimme kuitenkin vastauksia riittävän laajasti ja kattavasti kasvatuskumppanuuden mallin luomiseksi.

8.1 Tulosten pohdintaa

Usein vanhemmat ja lapsi käyvät tutustumassa sijaishuoltopaikkaan ennen lapsen sijoitusta, ja tähän olisi pyrittävä kaikkien lasten kohdalla. Vastauksista kävi ilmi, että ensimmäinen käynti sijaishuoltopaikassa ja kohtaaminen työntekijöiden kanssa oli jäänyt vanhemmille mieleen. Tämän vuoksi tutustumiskäynti tulisi suunnitella huolella. Vanhemmille oli jäänyt mieleen ympäristö, minkä vuoksi olisi hyvä huolehtia siitä, että talo on siisti ja rauhallinen tutustumiskäynnin aikana. Myös tutustumiskäynnillä paikalla olevat henkilöt olisi hyvä miettiä tarkkaan. Sijaishuoltopaikkaa esittelemässä olisi hyvä olla työntekijä, jolta se sujuu luontevasti. Myös lapsen tulevan omaohjaajan olisi hyvä olla paikalla. Eräässä vastauksessa kritisoitiin sitä, ettei vanhemmille esitelty työryhmää eikä sijaishuoltopaikassa asuvia muita lapsia. Muista lapsista ei vanhemmille voi kovin tarkasti kertoakaan, mutta esimerkiksi lasten ikä- ja sukupuolijakauman voisi kertoa. Myös vakituiset työntekijät olisi hyvä esitellä vanhemmille jollain tapaa, sillä voi mennä pitkän aikaa sijoitusta, ennen kuin vanhemmat ovat tavanneet kaikki työntekijät.

Yhteydenpidosta on tulosten perusteella hyvä sopia vanhempien kanssa tapauskohtaisesti. Myös yhteydenpidon tapaan voi vanhemmilla olla toiveita, kuten eräässä vastauksessa toivottu sähköposti. Sähköpostin kohdalla olisi tosin harkittava tarkkaan, mitä tietoa voi lähettää, sillä on olemassa vaara viestin joutumisesta väärin käsiin. Tästä on hyvä keskustella myös vanhemman kanssa.

Yhteydenpidossa vanhempaan tulisi myös miettiä, mitkä asiat ovat sellaisia, että ne olisi hyvä saattaa vanhemman tietoon välittömästi. Tällöin vältettäisiin tilanne, että tieto menee vanhemmalle muuta kautta ensin ja vanhempi kokee, että hänelle on jätetty kertomatta asioita. Asioista on myös uskallettava puhua suoraan väärinkäsitysten välttämiseksi.

Vanhempia olisi myös hyvä informoida etukäteen pienemmistäkin palaverista ja tapahtumista, jolloin vanhemmalla olisi mahdollisuus osallistua tai ainakin välittää omat ajatuksensa työntekijälle. Esimerkiksi kolmikantakeskusteluihin kouluun voi pyytää vanhempaa mukaan. Toki on pohdittava, onko vanhemman osallistuminen lapsen edun mukaista, jos kyseessä ei ole asiakassuunnitelmaneuvoittelu tai muu isompi neuvottelu.

Vanhemmat pääasiassa vastausten perusteella kokivat saaneensa tukea muun muassa kotilomille. Vanhemmalle olisikin hyvä painottaa, että kotilomaltakin saa aina soittaa sijaishuoltopaikkaan. Myös kotiloman keskeyttäminen on tarvittaessa mahdollista, minkä tulisi olla sekä lapsen että vanhempien tiedossa.

Osa vastaajista koki, ettei heidän mielipidettään ole kuunneltu lapsen asioissa tai että he eivät ole päässeet vaikuttamaan riittävästi lapsen asioihin. Vanhemman kokemusta omasta vaikuttamisestaan voisi koittaa tukea edellä mainitusti, pyytämällä vanhempaa mukaan lapsen arkisiin tapahtumiin. Myöskään vanhemman ja työntekijän ajatukset lapsen edusta eivät aina kohtaa, eikä asioita välttämättä voida tehdä vanhemman toivomalla tavalla. Tällaisessa tapauksessa vanhemmalle tulisi pyrkiä selittämään tehtyä ratkaisua, ettei vanhemmalle jäisi kokemusta siitä, ettei häntä ole kuultu.

Kasvatusasioissa olisi myös hyvä yrittää päästä kompromissiin vanhempien kanssa. Esimerkiksi eräässä vastauksessa oli koettu, että sijaishuoltopaikassa sallitaan tupakointi, vaikka se ei kotona ole sallittua. Tupakoinnin tulee aina olla kiellettyä lastensuojelulaitoksen alueella, ja tupakkatuotteet voidaan ottaa lapselta laitoksen haltuun (Räty 2012, 498). Kuitenkaan esimerkiksi lapsen taskuja ei voida tarkastaa sillä perusteella, että hänellä epäillään olevan tupakkaa taskuissaan. Näissä asioissa olisi aina hyvä avata vanhemmalle, miksi on toimittu niin kuin on toimittu.

Vanhempi ei välttämättä ole tietoinen siitä, miten laki rajoittaa lastensuojelulaitoksen toimintaa ja tehtyjä ratkaisuja.

Kahdessa vastauksessa oli kirjoitettu vanhempien kokemuksia ja ajatuksia sijoituksesta myös varsinaisten kysymysten ulkopuolelle. Toisessa tuotiin esiin sitä, kuinka sijoitus olikin ollut hyvä ratkaisu perheen kannalta, ja he olivat saaneet apua. Toisessa vastauksessa taas purettiin pettymystä sijoitusta kohtaan, ja vanhemmat kokivat, että perheeltä on rikottu paljon. Molemmissa vastauksissa tuotiin vielä erikseen esiin, että kerrottavaa olisi vielä enemmänkin. Toisessa myös mainittiin vanhemmista tuntuvan, ettei kukaan edes usko heitä. Selkeästi siis ainakin osalla sijoitettujen lasten vanhemmilla olisi tarve purkaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Vanhemmille voisi olla hyväksi esimerkiksi vertaistukiryhmä, jossa halukkaat voisivat ohjatusti purkaa tunteitaan ja vaihtaa kokemuksiaan. Toisiltaan vanhemmat saisivat toisenlaista ymmärrystä kuin viranomaisilta tai laitoksen työntekijöiltä. Tässä näkisimme paikan esimerkiksi seurakunnille toimia.

8.2 Eettisyys

Sijaishuoltopaikoilla on perustehtävän pohjalta tehty toiminta-ajatus, josta selviää, miksi sijaishuoltopaikka on perustettu ja mitä tehtävää varten se on olemassa. Tavoitteet määrittyvät toiminta-ajatuksesta. Työyhteisön on tavoitteellisesti toimiessa jossakin vaiheessa sovittava myös arvojen että eettisten periaatteiden käytännöstä. Arvot ja eettiset periaatteet pitkälti muodostavat toiminnan perustan sijaishuoltopaikoissa. Jotta ihmisten kanssa tehtävä työ olisi laadukasta, on sijaishuollossa oltava ihmisläheisiä arvoja, toimintamenetelmiä ja -periaatteita. Niiden puuttumista ei lastensuojelutyössä voi korvata ulkoisilla resursseilla tai hienolla toimintaympäristöllä. (Partanen 2005, 7).

Eettiset periaatteet ovat toimintamalleja ja -käytäntöjä, kuten psyykkisen ja fyysisen koskemattomuuden periaate, subjektiivisuuden periaate, elämän kunnioittamisen

periaate, tasa-arvoperiaate sekä ”kultainen sääntö” – tee ihmiselle se, minkä haluaisit tehtävän itsellesi. (Partanen 2005, 11)

Arvot ja eettisyys ovat sosiaalityössä olennaisia. Niitä pidetään sosiaalityön ammatillisen työn lähtökohtina sekä työn sisältöä määrittelevinä käytäntöön vaikuttavina tekijöinä. Eettiset periaatteet ovat ammattikunnan kannanotto siihen, mitkä lähtökohdat ammatillisessa toiminnassa tulisi olla. Etiikka ei perustu vain ammattikunnan määrittelemiin eettisiin periaatteisiin ja kannanottoihin, vaan on myös teoreettinen tutkimuskysymys. Etiikan on nähty ammatillisen toiminnan yhteydessä liittyvän menettelytapoihin ja sääntöihin, jotka on laadittu ammattikunnan toimintaa sääteleviksi. (Raunio 2011, 82,84,90).

Sijaishuollossa laadukkaan toiminnan tärkeimpiä merkkejä on, että eettisiin ja arvoihin perustuvat kysymykset saavat vastauksen yhdessä yksikössä tehdyistä eettisistä käytännöistä, toimintaperiaatteista ja tavoitteista, eikä vain vuorossa olevan työntekijän henkilökohtaisista asenteista, arvoista tai tilannekohtaisista tunteista. Tätä kautta yksikössä on mahdollista tehdä työntekijästä riippumatta tasapuolista, laadukasta sekä johdonmukaista työtä. (Partanen 2005, 11)

Sosiaalityön käytännöstä korostetaan usein, että se on sidottu olennaisesti kysymyksiin arvosta ja etiikasta. Kuitenkin suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa on käsitelty arvoja ja etiikkaa kohtuullisen vähän. Tämä näkyy muun muassa siinä, että etikkaan ja arvoihin liittyviä kysymyksiä ei ole ollut lainkaan tutkimuskohteina vuosina 1982–2006 tehdyissä sosiaalityön väitöskirjoissa Suomessa. Näiden kysymysten tutkimuksen vähäisyys on huomattavaa siihen nähden, kuinka usein eettisten kysymysten merkitystä ja vaikuttavuutta korostetaan sosiaalityön käytännössä. (Raunio 2011, 82-84)

Eettisesti korkeatasoista sosiaalityötä toteutetaan asiakaslähtöisyyden keinona. Asiakaslähtöisyys on sitä, että asiakkaiden käsityksiä ja toimintaa kunnioitetaan sekä sitä, että asiakas voi vaikuttaa omalla toiminnallaan siihen, miten hänen kanssaan asioita hoidetaan. Joskus työntekijä saattaa kohdata vaikeita asiakastilanteita, jossa usko asiakkaaseen horjuu. Työntekijän tulisi kuitenkin nähdä vaikeuksien ja ongelmien takana asiakkaan voimavarat. Sosiaalityössä

asiakaslähtöisyyteen liittykin nykypäivänä vahvasti voimavarakeskeisyyden toimintaperiaate, jossa asiakkaan omille toimintatavoille tulisi luoda mahdollisuuksia toteuttaa ja luoda toimintavoiman kasvulle mahdollisuuksia. Voimavarakeskeisyydessä on olennaista kuulla asiakasta sekä hänen tavoitteitaan. Asiakkaan kanssa tehdyt tavoitteet ja hänen kanssaan määritellyt toimintalinjat ovat voimavarakeskeisyyden perusta. Tavoitteena on luoda ja vahvistaa asiakkaan uskoa siihen, että positiivinen muutos on mahdollista. (Raunio 2011, 103 - 104)

Sijaishuoltoyksikön toimintaperiaatteilla ja arvoilla on olennainen merkitys erityisesti siellä asuville lapsille ja nuorille sekä heidän läheisilleen. Niillä on suuri tärkeys, sillä ne vaikuttavat suoraan heidän hyvinvointiinsa, päivittäiseen elämäänsä että heidän saamaansa kohteluun. Sijaishuoltoyksikön toimintaperiaatteilla ja arvoilla on olennainen merkitys myös yksikön, työryhmille, työntekijöille sekä tätä kautta koko yhteisölle. (Partanen 2005, 12)

Omassa työssämme yksi eettinen kysymys oli yhteistyökumppanimme nimen kertominen tai kertomatta jättäminen työssä. Lopulta päätimme jättää nimen pois, sillä kysymys on asiakkaiden kokemuksista ja heidän yksityisyytensä suojaamisesta. Myös liitteenä olevasta kyselylomakkeesta on häivytetty yksiköiden nimet. Myös tutkimusmenetelmän valitseminen aiheutti pohdintaa. Päädyimme kyselylomakkeeseen, sillä toinen meistä työskentelee kyseisessä yrityksessä ja tuntee useita vanhempia. Haastattelutilanne olisi voinut olla vanhemmalle vaikea, jos hänen olisi pitänyt yrittää antaa rehellistä palautetta suoraan työntekijälle. Koimme saavamme luotettavampia vastauksia kyselylomakkeella, vaikka haastattelemalla saadut tulokset olisivat varmastikin olleet kattavammat.

Pohdimme myös sitä, kuinka monta vastausta tarvitsemme voidaksemme niiden pohjalta alkaa tekemään kasvatuskumppanuuden mallia. Lopulta vanhemmista lähes puolet vastasi kyselylomakkeeseen ja pidimme sitä riittävänä määränä. Mitä enemmän vastauksia olisi ollut, sitä kattavammat tulokset olisimme saaneet. Kuitenkin jokaisen perheen tilanne ja tausta on erilainen ja näin myös kokemus sijoituksesta ja yhteistyöstä laitoksen työntekijöiden kanssa voi vaihdella suuresti,

vaikka kyse olisi samaan laitokseen sijoitettujen lasten perheistä. Tämän vaihtelun huomasimme selkeästi jo saamistamme vastauksista.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksen voisi toteuttaa esimerkiksi vuoden kuluttua siitä, kun kasvatuskumppanuuden mallia on alettu käyttää yhteistyön tukena. Tutkimusaiheena olisi tutkia, kuinka mallin hyödyntäminen on käytännössä toteutunut ja onko se parantanut yhteistyön laatua. Kasvatuskumppanuuden mallia voisi näin kehittää edelleen siitä saatujen kokemusten perusteella. Kartoitimme vanhempien kokemuksia yhteistyöstä kyselylomakkeiden avulla, mutta vielä kattavamman käsityksen aiheesta saisi haastatteleamalla vanhempia. Laajempi kartoitus vanhempien toiveista ja kokemuksista yhteistyön suhteen voisi myös olla siis yksi jatkotutkimuksen aihe. Ainakin osalla vanhemmista olisi sanottavaa ollut enemmän kuin kyselylomakkeella oli mahdollista kertoa.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Antila, Jenni & Krogerus, Satu 2005. Ehdotta rakastettava. Lastensuojelukysymykset kirkon varhaisnuorisotyössä. Järvenpää: Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
- Berg Leif & Johansson Monica 2011. Opastava yhteistyö perheiden kanssa. Helsinki: Profami Oy.
- Eskelinen, Tuija & Kiiskinen, Pirjo 2010. SILTA-kolmion käyttö ammatillisen omahoitajuuden vahvistajana. Teoksessa: Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.
- Hynninen, Veera & Tuokko, Maura. Kirkko lasta suojelemassa - kyselytutkimus vuonna 2008 voimaan astuneen lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyössä. Diak Etelä Kauniainen, Syksy 2010.
- Jauru, Susanna 2011. Seurakunnan työntekijä lasta suojelemassa. Kyselytutkimus Kuopion hiippakunnan seurakunnissa tehtävästä lastensuojelutyöstä. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Klap Kaija, 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa: Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Kirkko ja lastensuojelutyö 2007. Tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille. Kirkkohallitus.
- Lastensuojelulaki 417/2007. Verkkodokumentti. Viitattu 4.3.2015. <http://www.finlex.fi>.
- Lämsä, Anna-Liisa & Karhuniemi, Terhi 2013. Haastavan vanhemman kohtaaminen. Teoksessa: Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy.
- Orpana, Juha & Salo, Marjoriina 2011. Yhteistyöstä kohti kasvatuskumppanuutta - Vanhemmuuden tukeminen Konstan koti ja koulussa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu & Mikkelin ammattikorkeakoulu.

- Partanen, Irmeli 2005. Arvot ja eettiset periaatteet toiminnan kulmakivenä – dialogi sijaishuollon käytännön ja Martti Lindqvistin ajatusten välillä. Teoksessa: Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa - Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Sinkkonen, Jari. 2010. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa: Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa – Käsikirja sijaishuollon ammattilaiselle. Helsinki: Pelastakaa lapset Ry.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Tiedote 319/2014, 30.12.2014. Viitattu 2.3.2015.
- Sos-lapsikylä - tietoa lastensuojelusta. Viitattu 4.3.2015.
<https://www.sos-lapsikyla.fi/lastensuojelu/tietoa-lastensuojelusta/>
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos – Kasvatuskumppanuus. Viitattu 9.3.2015.
http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos – Lastensuojelun käsikirja. Verkkodokumentti. Viitattu 2.3.2015. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu> ojelu
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos - Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005 – 2013. Verkkodokumentti. Viitattu 8.3.2015
<http://uusi.sotkanet.fi/taulukko/cJ/112,113,114/3/3A/0/2182/>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos - Suomen virallinen tilasto, Lastensuojelu. Tilastoraportti 26/2014, 13.11.2014. Verkkodokumentti. Viitattu 5.3.2015
<http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>
- THL- Työn tueksi i.a Kasvatuskumppanuus. Viitattu 23.3.2015.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos – Lastensuojelun käsikirja i.a Yhteistyö syntymävanhempien kanssa. Viitattu 28.3.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/yhteistyolapsen-syntymavanhempien-kanssa>
- Raunio, Kyösti 2011. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Hakapaino.
- Rimpelä, Matti 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärtämiseen. Teoksessa: Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy.

Räty, Tapio 2012. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Porvoo: Bookwell Oy.

Valkonen, Leena 2008. Mitä perhehoidosta tiedetään tutkimusten perusteella?
Teoksessa: Jari Ketola (toim.) Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Juva: WS Bookwell Oy.

LIITE 1.

1. Kuinka paljon saitte tietoa sijoituspaikasta ennen lapsenne sijoitusta sinne?

liian vähän   sopivasti   liikaa   en osaa sanoa

2. Millaista lisätietoa olisitte kaivanneet sijoituspaikasta ennen lapsenne sijoitusta sinne?

---

3. Millainen oli ensikohtaamisenne sijoituspaikan henkilökunnan kanssa? Mitä muuta olisitte toivoneet?

---

4. Pystyn luottamaan työntekijöiden ammattitaitoon ja osaamiseen lapseni asioissa.

täysin samaa mieltä   jokseenkin samaa mieltä
 jokseenkin eri mieltä   täysin eri mieltä   en osaa sanoa

5. Työntekijät ottavat minut huomioon ja kuuntelevat mielipiteitäni.

täysin samaa mieltä   jokseenkin samaa mieltä
 jokseenkin eri mieltä   täysin eri mieltä   en osaa sanoa

6. Koen päässeeni vaikuttamaan lapseni hoitoon ja kasvatukseen sijoituksen aikana. (Esimerkiksi kouluasioihin, arkeen, terveysasioihin)

täysin samaa mieltä   jokseenkin samaa mieltä
 jokseenkin eri mieltä   täysin eri mieltä   en osaa sanoa

7. a) Yhteydenpito omaohjaajan/omaohjaajien kanssa on ollut riittävää.

- täysin samaa mieltä   jokseenkin samaa mieltä
 jokseenkin eri mieltä   täysin eri mieltä   en osaa sanoa

b) Millaisia asioita haluaisitte kuulla lapsenne arjesta ja kuinka usein?

---

8. a) Olen saanut riittävästi tukea haastavissa tilanteissa. (Esimerkiksi tukea kotilomiin)

- täysin samaa mieltä   jokseenkin samaa mieltä
 jokseenkin eri mieltä   täysin eri mieltä   en osaa sanoa

b) Millaista tukea olisitte toivoneet/ toivoisitte jatkossa haastaviin tilanteisiin?

---

9. Mitä haluaisitte sanoa yhteistyöstä sijoituspaikan työntekijöiden kanssa?

---

10. Kuinka tyytyväinen olette olleet yhteistyöhön sijoituspaikan työntekijöiden kanssa asteikolla 1-10?

Kiitos osallistumisesta!